

ბანკების საკრედიტო პორტფელის შეფასების კრიტერიუმები

ვაჟა ზეიკიძე

სტუ. ასოც. პროფესორი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია საბანკო სექტორის საკრედიტო პორტფელის შეფასების კრიტერიუმების მაჩვენებლების თანამედროვე საკრედიტო სისტემა, რომელიც წარმოადგენს სასესხო კაპიტალის ბაზრის ძირითად ელემენტს, მოიცავს საკრედიტო ურთიერთობებს და ამ ურთიერთობებზე აგებული ინსტიტუტების ერთობლიობას, რომელიც საბოლოო ჯამში უზრუნველყოფს ფულადი დანაზოგებისა და შემოსავლების აკუმულაციას და მათი კრედიტის სახით განთავსებას, ფირმებში, კორპორაციებში, სახელმწიფოსა და მოსახლეობაში.

საკვანძო სიტყვები: საკრედიტო პორტფელი, მომსახურების ტარიფები, რეიტინგი, შეფასების სისტემა.

შესავალი

ქვეყნის ფულად-საკრედიტო სისტემის ხერხემაღს კომერციული ბანკები წარმოადგენენ, რომლებიც ახორციელებენ სამრეწველო, სავაჭრო, სამშენებლო, სატრანსპორტო და სხვა საწარმოებისა და ფირმების, ასევე საოჯახო მეურნეობების დაკრედიტებას. თანამედროვე საბაზრო ეკონომიკის პირობებში კომერციული ბანკები საბაზრო სისტემის მთავარი რგოლია. მათი კლიენტებთან ურთიერთობა კომერციული ხასიათისაა და ამდენად „კომერციული ბანკი საკრედიტო დანესებულებაა, რომელიც მოგების მიღების მიზნით ეწევა საბანკო საქმიანობას“ (საქართველოს კანონი „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ „საქართველოს საბანკო კანონმდებლობა“ თბ. 1996.[1])

კომერციული ბანკების შემოსავლების მიღების ანალიზის კუთხით მნიშვნელოვანია მათი საკრედიტო პორტფელის ხა-

რისხის შეფასება, რომელიც არსებით წარმოდგენას გვაძლევს მათ საქმიანობასა და შესაძლებლობებზე.

საკვანძო სიტყვები: საკრედიტო პორტფელი, საბანკო რე-იტინგი, რეიტინგის შეფასების სისტემა, რეიტინგის მაჩვენებლები, ბანკების რანჟირება.

ძირითადი ნაწილი

კომერციულ ბანკებში დაკრედიტების პროცესი მოიცავს ხუთ ძირითად ეტაპს:

1. სესხის მიღების შესახებ განაცხადის განხილვას;
2. მსესხებლის კრედიტუნარიანობის ანალიზს და შეფასებას;
3. საკრედიტო ხელშეკრულების გაფორმებას;
4. სესხის გაცემას და რეზერვის ფორმირებას სესხებზე შესაძლო დანაკერგების დასაფარად;
5. საკრედიტო მონიტორინგს.

კომერციული ბანკის საკრედიტო პორტფელის ცნება მჭიდროდ არის დაკავშირებული მის ხარისხთან. მთლიანობაში ხარისხის კატეგორია განეკუთვნება რთულ კატეგორიათა რიცხვს. საკრედიტო პორტფელში აუცილებელია განხილული იქნეს ურთიერთკავშირში სასესხო და მასთან გათანაბრებული დავალიანებები, ასევე აუცილებლად გათვალისწინებული იქნეს ურთიერთკავშირი საკრედიტო პორტფელის ელემენტებს შორის და დახასიათებელი იქნეს ახალი ეკონომიკური კატეგორიის პოზიციიდან. ამიტომ საკრედიტო პორტფელის ხარისხზე საუბრისას, არ შეიძლება გავჩერდეთ მხოლოდ საკრედიტო რისკის შეფასებაზე და აუცილებლად გათვალისწინებული უნდა იქნეს საკრედიტო პორტფელის სხვა მახასიათებლებიც.

თანამედროვე ეკონომიკური კრიზისების დროს საკრედიტო პორტფელის „პრობლემურობა“ გვევლინება პირველ ადგილზე, რადგან საკრედიტო პორტფელის დროული დიაგნოსტიკა გვაძლევს საშუალებას შევამციროთ პორტფელში ვადაგადაცილებული ამოღების, უიმედო კრედიტთა რაოდენობა და დაბლა დავნიოთ ბანკის შესაძლო დანაკრგები.

ბანკის საკრედიტო აქტივობა კი ახასიათებს ბანკის საკრედიტო პოლიტიკის, მოზიდული და განთავსებული სახსრების დაბალანსებულობის ხარისხს, ხოლო საკრედიტო საქმიანობის ეფექტიანობა გვიჩვენებს ბანკის მიერ გატარებული საკრედიტო პოლიტიკის შემოსავლიანობას და მომგებიანობას, რაც საბოლოო ჯამში წარმოადგენს კომერციული ბანკის საქმიანობის მიზანს.

კომერციული ბანკის საკრედიტო პოლიტიკის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს მრავალი ფაქტორი, რომლებიც შეიძლება დავაჯგუფოდ მაკროფაქტორებად და მიკროფაქტორებად.

საკრედიტო პოლიტიკაზე მომქმედი მაკროფაქტორები-ესაა ის ფაქტორები, რომლებზეც კომერციულ ბანკს გავლენის მოხდენა არ შეუძლია:

- მსოფლიო ფინანსურ ბაზრებზე არსებული მდგომარეობა და მისი განვითარების ტენდენციები;
- ქვეყანაში არსებული მაკროეკონომიკური სიტუაცია;
- ქვეყნის ფულადი ბაზრის მდგომარეობა და განვითარების ტენდენციები;
- კონკურენტი კომერციული ბანკების საკრედიტო პოლიტიკა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მხრიდან ბანკების აქტივობის ხარისხის ანალიზს და მათ შეფასებას ემსახურება 2006 წელს დამტკიცებული „კომერციული ბანკის ფინანსური მდგომარეობის გამჭვირვალობის წესი“.

„გამჭვირვალობის წესის“ მიხედვით, კომერციული ბანკების მიერ პერიოდულად სავალდებულო წესით გამოსაქვეყნებელ ინფორმაციაში შედის 18 ეკონომიკური მაჩვენებელი, რომელთაგან ხუთი აქტივების ანალიზის საშუალებას იძლევა. ეს მაჩვენებლები წარმოაჩენენ აქტივების სტრუქტურას, მათში ნეგატიურად კლასიფიცირებული სესხების ხარისხსა და მთლიანი სესხების წლიური ზრდის ტემპს.

საკრედიტო პორტფელის ქვეშ იგულისხმება „პრობლემურობის“, რისკიანობის, საკრედიტო აქტივობის, ეფექტიანობის, ბრუნვაადობის და საკრედიტო დაბანდებათა უზრუნველყოფის

კომპლექსური ერთობლიობა. გამომდინარე აქედან ყველა ბანკი აწესებს მკაცრ კონტროლს საკრედიტო პორტფელის ხარისხზე. სამწუხაროდ დღემდე საბანკო საქმის თეორიასა და პრაქტიკაში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა საკრედიტო პორტფელის ხარისხის შეფასებაში. საერთაშორისო პრაქტიკაში საკრედიტო პორტფელის შეფასებისათვის გამოიყენება რეიტინგი, რომელიც დაფუძნებულია აგრეგირებულ მაჩვენებლებზე და მათ მახასიათებლებზე, რომელიც გვაძლევს საშუალებას განვახორციელოთ ბანკების რანჟირება მათი საკრედიტო პორტფელის მიხედვით.

კომერციული ბანკის საკრედიტო პორტფელის ხარისხის შიდა ანალიზი შესაძლებელია ეფუძნებოდეს ექსპერტულ შეფასებას. უცხოელი მკვლევარები ექსპერტული აზრის ქვეშ მოიაზრებენ კვალიფიციურ მოსაზრებას, რომელიც ეფუძნება ექსპერტის ცოდნას და გამოცდილებას.

ექსპერტული მოსაზრება კომერციული ბანკის საკრედიტო პორტფელის ხარისხის შეფასებისას ეფუძნება შემდეგ მაჩვენებლებს:

1. წარმოდგენილი კრედიტების ხვედრით წილს, ბანკის აქტივების საერთო მოცულობაში, აღნიშნული მაჩვენებელი წარმოდგენას გვაძლევს ბანკის საკრედიტო აქტივების მოცულობაზე. საერთაშორისო სტანდარტის შესაბამისად წარმოდგენილი მაჩვენებელი თუ აღემატება 65% - ს ბანკს ეძლევა რეკომენდაცია გადახედოს საკუთარ საკრედიტო პოლიტიკის, რომელიც რისკის მაღალი დონის მატარებელია;

2. ბანკის საკრედიტო პორტფელის მთლიან მოცულობაში, მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი სესხების ხვედრითი წილი, ასევე ეკონომიკის ცალკეული სექტორების მიხედვით სესხების მოცულობები ცალკეული სახის კრედიტების მიხედვით;

3. ვადაგადაცილებულ დავალიანებათა რაოდენობა და მისი წილი კრედიტების მთლიან მოცულობაში;

4. ვადაგადაცილებულ დავალიანებათა მოცულობის ზღვრული დონე აქტივებში, რომლებსაც მოაქვთ შემოსავალი და ბანკს შეუძლია იგი დაფაროს საკუთარი წმინდა მოგების და

რეზერვების ხარჯზე;

5. მაღალი რისკის მატარებელი საკრედიტო დავალიანებათა დონის მაჩვენებელი. ასეთ დავალიანებას მიეკუთვნება 4 და 5 ჯგუფის სესხები, ფასიანი ქაღალდები, ფაქტორინგი, ლიზინგი და სხვა;

6. საექვო და უიმედო დავალიანებები;

7. სხვადასხვა დარგების მსესხებლებზე გაცემული კრედიტის ხვედრითი წილის თანაფარდობა, საკრედიტო პორტფელის მთლიან მოცულობასთან;

8. სასესხო ოპერაციებიდან მიღებული შემოსავლების თანაფარდობა საკუთარ სახსრებთან;

9. სესხებიდან მიღებული ზარალის დასაფარად გამოყოფილი სარეზერვო ფონდის თანაფარდობა საკრედიტო პორტფელის მოცულობასთან;

10. თანაფარდობა „მომუშავე“ და „არამომუშავე“ აქტივებს შორის;

11. ნეტო და ბრუტო აქტივებს შორის თანაფარდობა, რომელიც წარმოდგენას გვაძლევს ბანკის აქტივების რაციონალურ სტრუქტურაზე და მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია საკრედიტო პორტფელის ხარისხზე.

12. სხვა კოეფიციენტები.

წარმოდგენილი მაჩვენებლები გვაძლევს საშუალებას გავანალიზოთ ბანკის საკრედიტო პოლიტიკა, განვსაზღვროთ საკრედიტო პორტფელის რაციონალური სტრუქტურა, აქტიური ოპერაციების რისკის დონე და მათი ზემოქმედება ბანკის ლიკვიდობაზე, შემოსავლებსა და რენტაბელობაზე. საერთაშორისო პრაქტიკაში საკრედიტო პორტფელის ხარისხის რეიტინგის შეფასების ძირითად მეთოდებს განეკუთვნება ნუმერაციის, ბალების და საინდექსო სისტემები.[2]

ნუმერაციის სისტემის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ რისკის ცალკეული ჯგუფებისათვის განისაზღვრება მაჩვენებელთა ჩამონათვალი, რომლის საფუძველზეც ხდება მათზე საკრედიტო პორტფელის კონკრეტული ელემენტის მიკუთვნება. პორტფელის ხარისხის შეფასების ნუმერაციის სისტემის მაჩ-

ვენებლები წარმოდგენილია 1-ლ ცხრილში.

ცხრილი 1 კომერციული ბანკის საკრედიტო პორტფელის შეფასების
ნუმერაციული სისტემის მაჩვენებლები.

რეიტინგი	კლასიფიკაცია	ნიშნები
1	2	3
0	არაკლასიფიცირებული სესხები	კრედიტის შეფასება არ არის დასრულებული ან საჭიროებს სესხის ხარისხის გადაფასებას.
1	მაღალი ხარისხის კრედიტები (პრაიმი)	კრედიტუნარიანობის დონის მიხედვით არის პირველი კლასის მსახელები. დროულად და სრულად ფარავდა სესხს წარსულში, ბანკისთვის მიმზიდველია სესხის დაბასიათება, ანუ მიზანი, ვადები და სესხის დაფარვის რიგითობა.
2	მაღალი ხარისხის კრედიტები	კრედიტუნარიანობის კარგი დონე, მაგალითად 2 კლასის, სესხის დაფარვისათვის სესხების მიზიდვის კარგი საშუალება. კარგი წინასაქრედიტო ისტორია, სოლიდური გირაო. ბანკისათვის მიმზიდველია სესხის დაბასიათება.
3	დამაკმაყოფილებელი	კლიენტის მისაღები ფინანსური მდგომარეობა(არანაკლებ მე-3 კლასისა) სესხის დაფარვის კარგი მდგომარეობა წარსულში. სათანადო გირაო. სესხის დაბასიათება: განახლებადი კრედიტი.

4	ზღვრული	კლიენტის არამდგრადი კრედიტუნარიანობა უნინ, არასაკმარისი გირაო
5	კრედიტის ხარისხი ზღვრულზე უარესია	სესხის დაბრუნება საეჭვოა. საჭიროებს დამატებით ხელშეკრულებას ვალის დაფარვაზე.
6	დანაკარგი	ძირითადი სესხი და პროცენტები დაფარული არ არის.

ნუმერაციული სისტემის შესწავლისას, უნდა ავლნიშნოთ, რომ იგი ძირითადად აგებულია ექსპერტულ აზრზე, რომელიც ძალიან ძნელია გამოვხატოთ რაოდენობრივად, რამდენადაც სუბიექტური იქნება აღნიშნული სისტემა, მით მეტი შეცდომა იქნება დაშვებული საკრედიტო პორტფელის ხარისხის შეფასებისას. უფრო რთული მეთოდის ფარგლებში რეიტინგის აგებისათვის გამოიყენება შეფასების ბალური სისტემა, რომელიც იძლევა საშუალებას, შევაფასოთ ცალკე აღებული სესხი ბალებში და მივანიჭოთ თითოეულს შეფასების მაჩვენებელი.

ცხრილი 2 სესხის ხარისხის შეფასების ბალური სისტემა

შეფასების კატეგორია	სესხის ხარისხის კრიტერიუმი	ბალები
1	2	3
სესხის დანიშნულება და თანხა	1. დანიშნულება გონივრულია და თანხა მთლიანად გამართლებულია.	20
	2. დანიშნულება საეჭვოა, თანხა მისაღებია.	15
	3. დანიშნულება დაუსაბუთებელია, თანხა პრობლემურია.	8

მსესხებლის ფინანსური მდგომარეობა	1. ძალიან ძლიერია მიმდინარე და წარსული ფინანსური მდგომარეობა. ძლიერი და სტაბილური თანხების მოდინებით (1 კლასი)	40
	2. კარგი ფინანსური მდგომარეობა სტაბილური მოდინებით (2 კლასი)	30
	3. მსესხებელმა ახლო წარსულში ბევრი დაკარგა, თანხების მოდინება სუსტია.(კრედიტუნაროა)	4
გირაო	1. არ საჭიროებს გირაოს	30
	2. მნიშვნელოვანი ლიკვიდობის გირაო	25
	3. გირაო საკმარისია, მისაღები ლიკვიდობისათვის	15
	4. გირაო საკმარისია, მაგრამ განსაზღვრული ლიკვიდობის	12
	5. გირაო არასაკმარისია	8
	6. მისაღები გირაო არ გააჩნია	2
სესხის დაფარვის ვადები და სქემა	1. მოკლევადიანი თვითლიკვიდური კრედიტი, კარგი მეორადი დაფარვის წყაროთი	30
	2. საშუალოვადიანი კრედიტი, ვადის დაფარვა ხორციელდება ტრანშებით სესხის მთელი პერიოდის მანძილზე, თანხების კარგი მოდინებით	25
	3. საშუალოვადიანი კრედიტი, ერთჯერადი დაფარვით ვადის ბოლოს, თანხების საშუალო მოდინებით.	20
	4. გრძელვადიანი კრედიტი, დაფარვა ხორციელდება ტრანშებად, თანხების მოდინების არასაიმედოობით	12
	5. გრძელვადიანი კრედიტი, დაფარვის მეორადი წყაროები არ გააჩნია	5
საკრედიტო ინფორმაცია მსესხებელზე	1. მსესხებლის ბრწყინვალე წარსული	25
	2. კარგი საკრედიტო გამოხმაურება საიმედო წყაროებიდან	20
	3. შეზღუდული გამოხმაურება, მაგრამ არ არის ნეგატიული ინფორმაცია	15
	4. არ არის გამოხმაურება	9
	5. არასასურველი გამოხმაურება	0
ურთიერთობა მსესხებელთან	1. არსებობს მუდმივი სასარგებლო ურთიერთობა	10
	2. არ აქვს ურთიერთობა	4
	3. ბანკი განიცდის დანაკარგებს მსესხებელთან ურთიერთობისას	2

კრედიტის ფასი	1. ჩვეულებრივთან მაღალი მოცემული ხარისხის კრედიტისათვის	8
	2. შეესაბამება კრედიტის ხარისხს	5
	3. ჩვეულებრივზე დაბალია მოცემული ხარისხის კრედიტისათვის	0

საკრედიტო პორტფელში შემავალი სესხის ხარისხი ფასდება თავდაპირველად თითოეული ამ მაჩვენებლის მიხედვით, შემდგომ კი კეთდება ჯამური ბალური შეფასება. კრედიტების ხარისხის რეიტინგი დგინდება დაგროვილი ქულების ჯამის საფუძველზე:

1. საუკეთესო – 163-140;
2. მაღალი – 139-118;
3. დამაკმაყოფილებელი – 117-85;
4. ზღვრული – 84-65;
5. ზღვრულზე უარესი – 64 და ქვემოთ.

ბალური შეფასების სისტემის თავისებურებაა ის, რომ იგი ატარებს ინდივიდუალურ ხასიათს და შემუშავდება ბანკის, კლიენტისა და საკანონმდებლო ბაზის თავისებურებიდან გამომდინარე. მის უარყოფით მხარეს წარმოადგენს ცუდი ადაპტაცია ცალკეული კატეგორიის სესხების და მსესხებლის მიმართ. მსესხებლებისგან ინფორმაციის საიმედოობის სირთულე და ა.შ.

ზემოთ აღნიშნულ სისტემებთან ერთად მსოფლიო საბანკო რეიტინგების სისტემის პრაქტიკაში გამოიყენება რეიტინგების ინდექსური მეთოდი, რომლის გამოყენების დროს სწარმოებს ინდექსის გამოთვლა მსესხებლის ფინანსური მდგომარეობის თითოეული მაჩვენებლის მიხედვით. გაანგარიშება სწარმოებს საბაზრო მაჩვენებლებზე დაყრდნობით ან გასაშუალებელი მაჩვენებლების გამოყენებით, დინამიკაში რამოდენიმე წლის განმავლობაში ცალკეული მაჩვენებლების ინდექსების გამოთვლის შემდეგ გადადიან კომბინირებული ინდექსების გამოთვლაზე.

კომერციული ბანკები საკრედიტო პორტფელის ხარისხის განსაზღვრისათვის იყენებენ საკრედიტო რეიტინგებს, რომლებიც დგინდება წამყვანი სარეიტინგო კომპანიების მიერ, მაგალითად „Standard&Poor's“, „Fitch IBCA“, „Moody's Investors Service“. თითოეულ ამ სააგენტოთაგანი ახორციელებს მუდმივ მონიტორინგს ყველა მნიშვნელოვანი საბაზრო ფაქტორებისა. ასევე ეკონომიკური და პოლიტიკური მონაცემების შეგროვებას და მათ ანალიზის საფუძველზე ანიჭებენ რეიტინგს.[3]

საკრედიტო რეიტინგი ხშირად გამოიყენება ბანკებისა და სხვა საფინანსო შუამავლების მიერ დაკრედიტების დროს გადანყვებილების მისაღებად. იგი ხდება განსაკუთრებით აქტუალური იმის გათვალისწინებით, რომ მრავალი კომპანია უპირატესობას ანიჭებს საკუთარი ფინანსურ მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის დამალვას საქმიანი მოლაპარაკებების დროს. ამ შემთხვევაში ემიტენტის საკრედიტო რეიტინგი წარმოადგენს საიმედო ორიენტირს მისი კრედიტუნარიანობისა.

საკრედიტო რეიტინგები შესაძლებელია მიენიჭოს ემიტენტს (სუვერენულ მთავრობას, კორპორაციებს, საფინანსო ინსტიტუტებს, სადაზღვევო კომპანიებს) ან ცალკეულ სავალ ვალდებულებებს.

ფინანსური გლობალიზაციისა და საბანკო საქმის ინტერნაციონალიზაციის შეუქცევადმა პროცესებმა დღის წესრიგში დააყენა საბანკო ზედამხედველობის ერთიანი პრინციპების საერთაშორისო დონეზე უნიფიცირების საკითხი. ამ მიზნით 1974 წელს შექმნილი იქნა „საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტი“. ბაზელის კომიტეტის ძალისხმევა მიმართულია საბანკო ზედამხედველობის ხარისხის ამაღლებისაკენ და უზრუნველყოფს ინფორმაციის გაცვლას ცენტრალურ ბანკებს შორის. საზედამხედველო საკითხებთან დაკავშირებით ბაზელის კომიტეტის მიერ მიღებული იქნა ცნობილი დოკუმენტები: „ეფექტიანი ზედამხედველობის ძირითადი პრინციპები“ (1997), „ბაზელ-I“ (1988) რომელიც ითვალისწინებს

თითოეული ბანკისათვის საკრედიტო რისკის შეფასებისათვის შიდა რეიტინგების მოდელის გამოყენებას.

საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტი რეგულირებულად ახორციელებს საზედამხედველო მოთხოვნების გადასინჯვას კომერციული ბანკების საკრედიტო პორტფელის, საკრედიტო რისკების, რეზერვების შექმნას სიდიდის და მოცულობის მიმართ. „ბაზელ-II“-ის (2004) შესაბამისი ფინანსური მაჩვენებლები განსაზღვრულია ბაზელის კომიტეტის დირექტივებში საბანკო ზედამხედველობის შესახებ, რომელიც იძლევა შესაძლებლობას საკრედიტო რისკის შეფასების სამი მიდგომიდან ერთ-ერთის შერჩევას.

- სტანდარტიზირებული მიდგომა: საკრედიტო რისკის გაზომვა სარეიტინგო აგენტების საგარეო შეფასების საფუძველზე, რისკების განაწილება აქტივების კატეგორიების შესაბამისად ბაზელ II-ში, ყველაზე მარტივი მეთოდებით კაპიტალის გაანგარიშებას.

- საბაზო მიდგომა შიდა რეიტინგების მიხედვით – IRB Foundation: საბაზო მიდგომისას ბანკებს შეუძლიათ დამოუკიდებლად გამოავლინონ დეფოლტის ალბათობა, რისკის დანარჩენი კომპონენტების შეფასების გამოყენებით.

- წინნაწეული მიდგომა შიდა რეიტინგების საფუძველზე IRB Advanced: ბანკების მინიჭებული აქვთ უფლება დამოუკიდებლად შეაფასონ რისკის ყველა კომპონენტი: დეფოლტის ალბათობა, დანაკარგების ხვედრითი წილი კონტრაგენტის დეფოლტისას.

- სტანდარტიზირებული მიდგომის ფარგლებში შესაძლებელია გამოყენებული იქნას წამყვანი სარეიტინგო კომპანიების შეფასების შკალები, „კერძოდ „Standard & Poor’s“-ის. ბაზელის კომიტეტი ეყრდნობა რა მათ, ითვალისწინებს მინიმალურ რიცხვს – 7 კლასს რისკისა მსხვებლებთან მიმართებაში მომქმედი კრედიტების დროს და ერთ კლასს კრედიტებისათვის, რომელთა დეფოლტის ალბათობა უკვე დადგა (იხ. ცხრილი 3).

ცხრილი 3 „Standard & Poor’s“ რეიტინგების შესაბამისობა ბაზელის
კომიტეტის რისკების კლასებთან

რეიტინგული კლასები „ST&P“	ბაზელის კომი- ტეტის რისკე- ბის კლასები	ინტერპრეტაცია
AAA	1	საუკეთესო ხარისხი, დეფოლ- ტის უმცირესი რისკი
AA	2	მაღალი ხარისხი, მაგრამ დე- ფოლტის რისკის შედარებითი მაღალია
A	3	კარგი ხარისხი, მაგრამ არსე- ბოვნ ელემენტები, როლებსაც ეკონომიკაში ცვლილებების შედეგად შეუძლიათ უარყოფი ზეგავლენა მოახდენენ
BBB	4	საშუალო ხარისხი, მაგრამ არ- ასაკმარისი დაცვა ეკონომიკაში მიმდინარე ცვლილებებისას.
BB	5	სპეკულაციური ინვესტიცია, კრედიტის პრევენციის ზომი- ერი დაფარვა.
B	6	ძლიერ სპეკულაციური, გრძე- ლვადიანი სესხის მომსახურე- ბის დაბალი საიმედოობა
CCC	7	დაბალი ხარისხი, ინვესტიცი- ების მინიმალური დაცულობა, ანუ გადასახადების ვადაგა- დაცილების პირდაპირი საფ- რთხე
CC		
C		
D	8	დეფოლტი, გადასახადების ვადაგადაცილება

წყარო. [www.standardpoors. Com.](http://www.standardpoors.Com)

როგორც ცნობილია ბაზელ-I ნორმების მიხედვით ბანკები ვალდებული იყვნენ უზურველყოთ საკრედიტო ბიზნესი საკუთარი კაპიტალის 8%-ში. ბაზელ-II ნორმების ძალაში შესვლის შემდეგ ბანკები – აღარ არიან ვალდებული დაიცვან ეს ერთიანი ნორმა და სარეიტინგო კლასიფიკაციის მდგომარეობიდან გამომდინარე იყენებენ განაკვეთებს 1,6%-დან 12%-მდე.

„ბაზელ-III“-ის(2010) დებულება ეფუძნება კაპიტალის ადექვატურობის ახალ ჩარჩოს და მინიმალური საზედამხებელო კაპიტალის განსაზღვრის სტანდარტიზებულ მეთოდს იყენებს. „ბაზელ-III“-ის მოთხოვნების გათვალისწინებით კომერციული ბანკები ვალდებული ხდებიან შესაბამისობაში მოვიდნენ კაპიტალის ადექვატურობის ახალ მოთხოვნებთან.

დასკვნა. ამრიგად, ჩატარებული კვლევის შედეგად ჩვენს მიერ განხილული იქნა ძირითადი მიდგომები, რომლებიც გამოიყენება კომერციული ბანკების საერთაშორისო პრაქტიკაში. ბანკების საკრედიტო პორტფელის ხარისხის შეფასებისათვის განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ბაზელის კომიტეტის მოთხოვნების დაცვას საბანკო ზედამხებელობისას, საკრედიტო პორტფელის ხარისხის და საკრედიტო რისკების შეფასების ახალ სისტემაზე გადასვლისას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კანონი „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს საბანკო კანონმდებლობა“ თბ. 1996.

2. Э.Д. Долан Деньги банковское дело и денежно кредитная политика. 1992.

3. www.stadardpoors.Com

REFERENCES

1. The Law „On Commercial Banks Activity“ „Banking Law“, Tb. 1996.(In Georgian Language)

2. Edwin G. Dolan. Money banking and monetary policy. 1992 (In Russian Language)

3. www.stadardpoors.Com

THE EVALUATION CRITERIA OF BANKS' CREDIT PORTFOLIO

Vazha Zeikidze
PHD, GTU As. Professor.

Resume

The article deals with the banking sector's loan portfolio evaluation indicators of the credit system of the debt capital market as an essential element, which includes credit relations, and these relations are based on institutions, a combination that will ultimately provide cash savings and revenue accumulation and their credit in the form of posting, firms, corporations, government and the general population.

Key words: Credit portfolio, Bank Rates, Rating assessment system, Ratings.